

“Fuldkommenhed og tilgivelse”

ved sognepræst Finn Ryneld

I udkanten af Berlin ligger søen Grosser Wannsee. Det naturskønne område ved den store sø har i generationer været søgt og eftertragtet. På en lille ø ude i søen anlagde Fredrik den Store således i slutningen af 1700 - tallet et lystslot med eget landbrug, hvor kongen og hans familie kunne betragte det naturlige liv på landet på nært hold og selv tage del i arbejdet, hvis lysten skulle komme over dem. Ligeledes oprettede han en privat dyrepark på øen med påfugle og andre eksotiske dyr. Siden er området omkring Wannsee blevet til et mondænt boligområde, hvor kæmpevillaer omgivet af parklignende haver omkranser søbredden. Et sted hvor velhavende og indflydelsesrige berlinere har slået sig ned. Søen er tillige et yndet udflugtsmål med mulighed for at bade og dyrke sejlsport.

Det er således nok de færreste, der umiddelbart ville forbinde området med ét af de største og mest gennemtænkte forsøg på at udrydde en hel befolkningsgruppe i europas nyere historie. Ikke desto mindre er det tilfældet. I én idylisk beliggende pragtvilla med have direkte ned til søen og udsigt over det smukke landskab afholdt en gruppe topnazister den 20. januar 1942 et møde, som siden blev kendt under navnet Wannsee-konferencen. Ved den lejlighed traf man beslutning om “den endegyldige løsning på jødeproblemet”, som det kaldtes, og planlagde udryddelsen af alle jøder i Europa. Et antal mennesker som omhyggeligt var opgjort til 11 millioner. Og man fristes til at mene, Wannsee den dag blev til vanviddets sø.

Fra Wannsee gik derfor også en lige linie til et andet sted udenfor Berlin ved navn Sachsenhausen. Et sted blottet for de naturrigdomme, som kendetegner Wannsee, og dengang var tyndt befolket af landbrugere med små magre jordtilligender samt håndværkere med tilknytning til landbrugserhvervet. Sachsenhausen blev én af de første lejre, som fik til opgave at omsætte beslutningen om at udrydde jøder og andre “folkefjender” til handling og var dermed model for mange andre og langt større kz-lejre som fulgte efter, blandt andet den i Auschwitz. Og skønt nazisternes rædselsregime ikke nåede til ende med sin plan, må man alligevel den dag i dag forfærdes over den skræmmende effektivitet, der kendetegnede hele projektet, samt den tankegang, der lå bag. En stor del af tiden efter 2. Verdenskrig har vi i Europa da også været optaget af og forsøgt at forholde os til, hvordan det kunne komme så vidt. Hvordan en kultur som den tyske, der om nogen har været med til at fremme og præge oplysning og dannelse i vores del af verden, kunne degenerere til et primitivt og menneskefjendsk voldsherredømme. Og det bliver ikke lettere at forstå, al den stund en stor del af de nazister, som traf beslutningerne eller førte dem ud livet, efter krigen fremstod som loyale embedsmænd, der pligttopfyldende havde udført deres opgaver med omhu, sådan som man kunne forvente af dem - og ikke virkede som forhædede eller sindsforvirrede forbrydere. Fjendebilledet af det nazistiske styre er derfor nok for de fleste også tæt forbundet med Hitlers person og hans hadefulde retorik.

Årsagen til Det Tredie Rige og al den nød og elendighed, det blev skyld i, kan da søges i Hitlers forkrøblede sind og tiltagende galskab eller forklares som ren og skær ondskab. På samme måde som det var tilfældet i den retssag, der sidste år førtes mod masseorderen Breivig i Norge. Begge dele er forsøgt, og det ene udelukker vel ikke det andet. Sandheden rummer nok snarere elementer fra begge forklaringsmodeller. Men uanset, om vi måtte være af den opfattelse, at de grusomme handlinger skyldes sindsyge, eller mener, der er tale om velovervejede beslutninger foretaget af et menneske ved sine fulde fem, så undgår vi ikke at placere et ansvar. Vi vil derfor også altid betragte nogen som fjender: Fjender af os selv eller fjender af den kultur, den tro, og det samfund, vi er del af. Spørgsmålet er da, hvordan vi forholder os til disse fjender.

“Elsk jeres fjender og bed for dem, der forfølger jer”, siger Vorherre. Men, hvordan skulle det nogensinde blive muligt for ofre for nazisternes vold og pårørende til de, der blev dræbt i kz-lejrene eller af Breivigs skydevåben at elske og bede for deres fjender og voldsmænd? Og hvordan skal vi nogensinde blive i stand til at bede for nogen, der forfølger os og elske dem, der har gjort os selv eller en af vore kære ondt? Vil vi ikke tværtimod let forfalde til at hade vore fjender og forbande dem, der er efter os? Og vil alt andet ikke nemt blive til hykleri? Forståelse og bortforklaringer, når det gælder menneskers grusomhed og ondskab, er det reel kærlighed til fjenden, eller er det blot at uskadeliggøre ham ved fratage ham ansvar?

Vorherre véd godt, at der altid vil eksistere ufred, ondskab, grusomheder, og fjendskab mellem mennesker. Han siger derfor heller ikke, at vi ikke må have fjender overhovedet. Han siger: “Elsk jeres fjender - og vær fuldkomne”. Det betyder: Anse også dem I ikke kan fordrage som mennesker, der er omfattet af Guds kærlighed og nåde, og vær fuldkommen i jeres tilgivelse overfor dem, på samme måde som I selv møder den fuldkomne tilgivelse, hver gang I behøver det. Og når vi må erkende, at det ikke lader sig gøre - at det strider mod vor natur og byder os inderligt imod - da fælder vi dom over os selv.

Ved den nye domkirke i Coventry i England, som er rejst på tomten og ruinerne efter den gamle katedral, der blev bombet under krigen, står et kors med indskriften: “Father, forgive us, and forgive them”, “Fader tilgiv os og tilgiv dem!”. Det er ikke hadets hævnråd. Det er heller ikke de uskyldiges nedladende bøn for de skyldige. Det er et råb om forbarmelse fra de skyldiges fællesskab. Det gælder både rædselstimerne under de allieredes angreb på Hamborg og Berlin og under tyskenes bombetogter over Coventry og London. Og det gælder såvel manglen på hjælp til de dræbte i lejrene, som mishandlingerne af de forfulgte. Det er erkendelsen af et fælles ansvar og en fælles skyld. Og det er en bøn om, at Guds kærlighed må indebære tilgivelse for al skyld og omfatte alle skyldige.

Og heldigvis er fortegnet for Vorherres krav om kærlighed til andre, hans egen kærlighed til os. Guds sol står op over både onde og gode, og han lader det regne over såvel retfærdige som uretfærdige. Dermed også over os. Og i hans egen søn fik vi en bror, der har båret al vor uretfærdighed og skyld i graven, så vi hver dag kan rejse os med visheden om en ny begyndelse i troen på hans kærlighed og tilgivelse. Det samme gælder alle dem vi ikke kan lide. Dem vi er dybt uenige med. Og dem vi betragter som vore fjender. De er lige så elskede og dyrebare i Guds øjne som os. Og dommen over deres handlinger er ikke en sag for os.

Kristendommen forkynder det overrumplende, provokerende, og forargelige budskab, at al vor fjendskab til trods, skylder vi at behandle hinanden med samme overbærenhed og tilgivelse, som eksisterer mellem to, der elsker hinanden. For sådan er Guds forhold til os. I troen på de ord - og kun dér - opnår vi fuldkommenhed: Den fuldkomne afhængighed af hans kærlighed og nåde og den fuldkomne frihed. Friheden fra andres fordømmelse af os og friheden fra vor egen selvfordømmelse. Friheden til at være menneske.